

JAN PEDER LAMM POVEȘTEȘTE DESPRE O VIZITĂ VIKINGĂ ÎN ROMÂNIA

Jan Peder Lamm este cercetător șef la Muzeul de Istorie din Stockholm. El se ocupă acum de un proiect special: pietrele runice. L-am întâlnit și l-am rugat să-mi spună câteva cuvinte despre proiectul lui și despre o piatră runică care povestește despre o întâmplare din Valahia.

Jan Peder Lamm: Eu consider pietrele runice deosebit de importante pentru imaginea Suediei. Există peste 2.500 de pietre runice care sunt în continuare răspândite în natură, acolo pe unde le-au ridicat vikingii odinioară. Doar în cazuri de excepții - dacă s-au stricat, s-au spart de către ghiată, intemperii și vânt sau altceva asemenea - au fost aduse la muzee. De acestea trebuie să ne ocupăm ca de niște pacienți bolnavi. Unele dintre aceste pietre runice au mai mult de povestit decât altele și sunt mai interesante din diferite puncte de vedere. Personal consider că pietrele care povestesc despre contactele noastre cu străinătatea sunt în mod special interesante. Avem unele care povestesc despre călătorii spre răsărit, și cele care povestesc despre cei care au pribegit spre vest. Am inițiat să facem o serie de copii aici la muzeu, într-o tehnică complet nouă, care este la fel ca atunci când se fabrică bărci din plastic. Se obține astfel un produs care este foarte tare, este ușor și seamănă exact cu piatra adevărată. Nu poți să vezi diferența între original și copie, dacă nu te apropii și le ciocănești. Am ales până acum și am făcut vreo șase-șapte bucăți dintre aceste pietre care povestesc despre călătoriile către răsărit. O astfel de piatră, pe

Piatra runică de la biserica Sjonhem care poartă inscripția: "Rodvisl și Rodälv au pus să se ridice pietrele pentru fiii lor. Aceasta pentru Rodfos. Pe el l-au viclenit valahii la drum. Dumnezeu să ajute sufletul lui Rodfos. Dumnezeu să-i viclenească pe cei care l-au viclenit pe el."

Foto: Silvia Constantinescu / ©CR.

care cei mai mulți suedezi o cunosc, este "Ingvar den Vittfarne" (Ingvar cel Umblat în lumea largă; mort la 1041; n.tr.) - o căpetenie vikingă care a echipat un mare convoi viking pentru o incursiune care să meargă până la Marea Caspică. Acțiunea a eșuat și nimeni dintre ei nu s-a mai întors acasă. Dar familiile, rămase acasă, au ridicat pietre runice în amintirea

celor dispăruți. În această expoziție avem o cămaruță specială care este închinată în mod deosebit acestui convoi viking. Însă în această serie pe care am făcut-o se află o piatră care este cunoscută în mod deosebit, și anume cea care povestește că: "ei s-au dus departe după aur, și au dat vulturilor de mâncare", adică au căzut în luptă și păsările de pradă i-au mâncat. Piatra aceasta este ridicată lângă Mariefred și obișnuiește să fie numită "Piatra lui Ingvar". De fapt, aceasta este doar una dintre cele 20-30 de "pietrele lui Ingvar". Dar tocmai aceasta este ridicată în amintirea unui frate al lui Ingvar.

Interesant pentru tine, care ești de origine română, este o piatră runică care povestește despre o vizită nefericită în România, deoarece omul acesta a fost bătut și omorât acolo. Părinții lui au ridicat o piatră pentru el pe Gotland, în biserica Sjonhem. Părinții aceștia au fost destul de greu încercați. Eu au pus să se graveze trei pietre aproape identice pentru trei fii care au căzut în lume în diferite locuri.

Dar omul acesta a fost cel care a căzut cel mai departe, în România. Se poate citi aici că "a fost viclenit de valahi", deci în Valahia a ajuns. Important cu această piatră este faptul că ea este deosebit de frumoasă, bine păstrată și tăiată în piatră de calcar caracteristică de pe Gotland, albă și frumoasă. Acum ea este expusă în Sala de Istorie Veche de pe Gotland (Gotlands Fornsal). Muzeul (de Istorie, n.tr.) a procurat însă copia ei, și aceasta în nu mai puțin de două exemplare. Unul dintre exemplare se află chiar acum la Berlin, la o expoziție foarte mare, intitulată Europa um Tausend, adică Europa în jurul anului 1000.

Interviu realizat de Silvia Constantinescu.
(Traducerea din suedeză: Octavian Ciupitu.)

60 DE ANI DE LA PRIMUL VAL DE DEPORTĂRI OPERATE ÎN REPUBLICA SOVIETICĂ SOCIALISTĂ MOLDOVENEASCĂ DE CĂTRE REGIMUL TOTOALITAR de Sergiu Răileanu

La 13 iunie s-au împlinit 60 de ani de la primul val de deportări operate în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească de către regimul totalitar sovietic. În cea blestemată zi au fost ridicate și duse forțat în gheturile Siberiei 3.470 de familii, asta însemnând 22.648 de persoane. Moscova a argumentat acțiunile prin iminentul război, curățind astfel zonele sale vestice, proaspăt anexate, de așa-zisele "elemente ostile". Dacă figurau în liste, nu erau cruțați nici bătrânii paralizați, nici invalizii și nici chiar mamele cu copiii sugari. Persoanelor ridicate li s-a permis să-și ia doar minimumul necesar, 10-20 de kg de persoană. Conform directivelor trebuia să se treacă într-un registru lista tuturor bunurilor confiscate. Practic însă, la trecerea anilor, se descoperă că autoritățile nu au păstrat listele de inventariere. Între anii 1941-1951, în RSSM au fost operate trei valuri de deportări în masă și sute de arestări și deportări locale. Unele surse neoficiale atestă cca. 885 de mii de oameni deportați din RSSM din 1941 până în 1991. Fără îndoială, măsurile de reprimare au început chiar în ziua anexării Basarabiei de către URSS, odată cu semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov la 28 iunie 1940. Elitele, ca principală forță motrice în orice stat, au fost primele victime ale deportărilor. De cele mai multe ori nu li s-a dat nici o explicație, fiind învinuite de "antisovietism", "activitate contrarevoluționară" și apartenență la partidele "burgheze românești". Printre primii arestați s-au numărat membrii Sfatului Țării, care, la 27 martie / 9 aprilie, votaseră unirea Basarabiei cu România. Nici unul dintre foștii deputați arestați, cu excepția lui Ion Codreanu, nu a revenit în țară, murind în gulagurile sovietice. Odată cu semnarea de către președintele Consiliului Comisarilor Poporului al URSS, V. Molotov, a Hotărârii nr. 1201-471 "Cu privire la activitatea tribunalelor militare pe teritoriul Basarabiei și nordului Bucovinei" (9 iulie 1940), s-a trecut la o altă

etapă tiranică - dezmembrarea societății românești și obținerea unei populații rămase fără îndrumători spirituali, fără cărturari, fără gospodari, fără întreprinzători. După moartea lui Stalin în 1953 s-a simțit într-un fel o ușurare a milioanele de deținuți din marele "gulag urss" chiar dacă aceștia urmau să mai poarte mulți ani la rând pecetea de "dușmani ai poporului". Odată cu faimosul "raport secret" al lui Nichita Hrușciov din 24 februarie 1956, în care se recunoștea pentru prima dată comiterea excesului de zel din "perioada cultului personalității" lui I. V. Stalin, s-a accelerat procesul de eliberare și de reabilitare parțială a foștilor deținuți, început în primăvara lui 1953. Până în august 1961, din gulagurile urss-iste au fost eliberate 14.902 familii de români deportați din Moldova. Precum era de așteptat, revenii acasă, aceștia nu și-au mai găsit casele, averile și cu atât mai puțin moșiile. Deși noile "Baze ale dreptului penal" (1958) prescriau desființarea noțiunilor de "dușman al poporului" și "crimă contrarevoluționară", legislația sovietică prevedea pedepsirea oricărei forme de deviere politică sau ideologică. Frica și inconștiența i-au făcut pe basarabeni să creadă că trăiesc într-o țară a lor, numită URSS. La 24 mai 1989 Consiliul de Miniștri al RSSM a adoptat Hotărârea "Cu privire la restituirea bunurilor și compensarea daunelor cetățenilor strămutați în mod nelegitim în anul 1949", care prevedea recuperarea averii confiscate pentru toate persoanele reabilite sau urmașii lor, atribuirea preferențială de locuințe sau de terenuri pentru construcții individuale și alte facilități majore. Din păcate, s-a rămas doar la faza de hotărâre. Deși la 8 decembrie 1992 Parlamentul R. Moldova, prin hotărârea sa cu nr. 1226-XII, obliga guvernul "să abordeze cu guvernul Federației Ruse, succesoarea de drept a URSS, problema despăgubirilor cetățenilor R. Moldova supuși represiviilor politice", lucrurile nu s-au mișcat din loc. S-a încercat acordarea unor ajutoare conștând în sume simbolice (200 de lei pentru gospodărie)* pentru recuperarea parțială a averii și imobilelor confiscate, situația fiind diferită de la caz la caz, depinzând de gradul de implicare a organelor de administrare locală. În plus, odată cu

suspendarea (în 2000) a reducerilor de 50 % la plățile comunale pentru o parte din foștii deportați. Așadar, nici după ce s-a ridicat la patra - a cincea generație biologică, născută din cei nedreptățiți, repunerea completă în drepturi - morală, materială și ideologică - nu a venit și dreptate tot nu s-a făcut. Umilă, victima continua să fie marginalizată, într-o societate care refuză să-și cunoască trecutul, care se rușinează de el, căreia îi și este silă de el. Astfel, este pentru prima oară, după declararea independenței R. Moldova (1991), când se comemorează, neoficial, fără o mediatizare amplă, victimele totalitarismului, într-o guvernare majoritar comunistă. ◆

*200 lei la acea vreme cca 42\$; acum 200 lei cca 16\$.

(Continuare din pag. 5: A. Constantinescu.)

Pe linia continuării întăririi legăturilor cu comunitatea suedezilor de origine română, la 26 aprilie s-a desfășurat cea de-a doua ediție a manifestării „Porți deschise – inimi deschise”, în saloanele ambasadei. Au participat circa 200 de membri ai comunității, într-o atmosferă destinsă, agrementată de vinul și felurile de mâncare românești. Cu această ocazie a fost inaugurat și micul salon al spiritualității românești în Suedia, cuprinzând lucrări de artă plastică, precum și cărți aparținând unor autori sau traducători din rândul comunității. În final, doresc să menționez și un eveniment de mare importanță pentru intensificarea și diversificarea relațiilor globale româno-suedeze: parafarea la 19 iunie, după mai multe runde de negocieri, a Acordului dintre guvernele celor două țări privind reglementarea pretențiilor financiare suedeze nesoluționate. Acordul urmează să fie aprobat de către cele două guverne, după care va fi semnat cu ocazia apropiatei vizite (24 iunie) pe care primul ministru Göran Persson o va efectua la București. Prin prisma celor de mai sus se poate, cred, considera că agenda relațiilor româno-suedeze a fost extrem de bogată în eveniment și anticipează o tendință rapid ascendentă a acestor relații.

Adrian Constantinescu,
Ambasadorul României în Suedia
Stockholm, iunie 2001.